

ירושלים של תנ"ך
ושל נחושת ושל אור

יחירת טיחור בתנ"ך

טכיתה ו' בחינוך היסודי מאלכתי
באישת טחירה מבוססת פרויקטים

(P.B.L)

מבוא:

לרגל יובל לאיחוד העיר ירושלים הוכרזה שנת תשע"ז כשנת ירושלים לכלל מערכת החינוך. יחידת הוראה זו מותאמת לתלמידי כיתה ו' הלומדים בספרי שמואל ומלכים על כיבושה של ירושלים בימי דוד המלך ופיתוחה בימי שלמה.

דוד בן ישי הומלך על כל שבטי ישראל לאחר שמלך שבע שנים על יהודה בחברון. הצעד הראשון שעשה דוד כמלכה של ממלכת ישראל המאוחדת, היה כיבוש ירושלים מידי היבוסים. מספר סיבות לבחירתה של ירושלים כעיר בירה ע"י דוד, הסיבה הראשונה היא סיבה פוליטית, הדעה הרווחת היא כי העובדה שירושלים לא נכללה בנחלתו של אף אחד משבטי ישראל, היוותה בסיס לקביעת מושבו של המלך דוד בה. בצעד פוליטי זה ממצב דוד את ירושלים כעיר מאוחדת השייכת לכל עם ישראל. כסמל לאיחוד, מעלה דוד את ארון ה' לירושלים. כך, מתלכד העם סביב מלך אחד, עיר אחת. סיבות נוספות ההופכות את ירושלים לעיר מתאימה היא הקירבה למקורות המים: מעיין הגיחון ומעיין עין רוגל, המבנה הפיזי של העיר המוגנת באופן טבעי ע"י עמקים כמעט מכל צדיה (למעט כיוון צפון) וקרבתה לציר דרך המסחר. בהעלאת ארון ה' לירושלים לאחר נדודיו הרבים עם נפילת המרכז הדתי בשילה, ובהקמת ארמונו, הפך דוד את ירושלים למרכז דתי ומדיני. שלמה בנו, המולך אחריו יפתח את העיר ויבנה את בית המקדש. מרכז רוחני ומוקד לעלייה לרגל. עם פילוג הממלכה המאוחדת הופכת ירושלים לבירת יהודה עד לחורבנה בידי נבוכדנצר השני בשנת 586 לפנה"ס.

יחידת הלימוד זו תוכננה בגישת למידה מבוססת פרויקטים (Project Based Learning – P.B.L) עפ"י גישה זו מאורגן תהליך החקר סביב פרויקט – תוצר המניע את פעילויות התלמידים. הלמידה כרוכה בהשלמת מטלות מורכבות שהתוצאה שלהן היא בד"כ "ארטיפקט" – תוצר מוחשי כגון דגם, ציור, מסמך מדיניות, הצגה, שיר וכדו'. התלמידים מציגים את התוצר שלהם בפני קהל (פרזנטציה), מסבירים אותו, מגנים עליו ומבצעים רפלקציה על תהליך הלמידה (זוהר, 2014).

שיטה זו דורשת כמה תנאים בסיסיים שעיקרם שינוי מעמדו של המורה: מורה אוטונומי המעצב תכניות לימודים בהתאם לעניינו ולעניין התלמידים, למידה פעילה ועתירת חשיבה של התלמידים כשהמורה הופך ממוסר ידע למנחה, דרכי הערכה חדשות שמעודדות תוצר מורכב (פרויקט) תהליכים מידה חקרנית, שיתוף פעולה וצמידות אישית.¹

¹ [חינוך לחשיבה \(אופק פדגוגי\)](#)

הנחות היסוד בתכנון היחידה:

יחידה זו הותאמה לתלמידי כיתה ו'. חלק מהטקסטים המקראיים שנבחרו נלמדו בכיתה ה'- ו' טרם התחלת הפרויקט. עוד נוספו טקסטים שאינם נכללים בתכנית הלימודים אך אנו רואים בהם חיוניים לקידום הבנת סמליותה של העיר ירושלים ולפיתוח התוצר הסופי. אנו יוצאים מנקודת הנחה כי התלמידים מיומנים בכתיבה טיעונית. אנו ממליצים ללמד יחידה זו בתהליך מרוכז וממוקד לקראת יום ירושלים.

רצינות:

מאז ומתמיד היוותה ירושלים מקום מרכזי בתודעתו ובעולמו הרגשי של העם היהודי בארץ ובתפוצות. ירושלים בירתה הנצחית ומרכזה הרוחני של עם ישראל, מהווה סמל לאחדות העם ומוקד לתקווה והתחדשות. הכמיהה לחזרה לירושלים, נוכחת בדיאלוג היהודי לאורכה של ההיסטוריה. ביחידה זו הושם דגש על הכרת חשיבותה של ירושלים כגורם מאחד בעם מימי המקרא ועד היום.

אטרות:

אטרות הסל:

- העמקת הזיקה והקשר של התלמידים לירושלים באמצעות תהליך לימודי ערכי.
- הכרת מרכזיותה של ירושלים בסיפור המקראי כאבן יסוד בזהות היהודית והישראלית.

אטרות התחום הסרכים:

- פיתוח תחושת שייכות לירושלים כבירת ישראל. וכמוז חפץ אליו השתוקק העם היהודי להגיע בכל הדורות.
- הזדהות עם הסמלים הלאומיים בירושלים.

אטרות התחום התוכן והבנה:

- התמצאות בתנ"ך השלם.
- הכרת הסיפורים המקראיים העוסקים בירושלים בזיקה לתכנית הלימודים ומחוצה לה.
- הבנת בחירתה של ירושלים כבירתה של ממלכת ישראל.
- הבנת מרכזיותה של ירושלים בחיי העם בתקופת המקרא.
- הכרת המושג סמל בהיבטיו השונים.

פיתוח תפקודי טומצ²:

תפקוד	תהליכי למידה הוראה והערכה משמעותיים מותאמים למאה ה-21 (בדגש על ערך, מעורבות, רלוונטיות)
קוגניטיבי	<ul style="list-style-type: none">- טיפוח מיומנויות חשיבה ולמידה בדרך חקר- שימוש באסטרטגיות לטיפול במידע איסוף פרטי מידע- מהסיפור המקראי ויצירת תמונה מקיפה- ביטוי עמדות באמצעות כתיבה טיעונית- חשיבה יצירתית - התנסות העלאת רעיונות
מטה קוגניטיבי:	<ul style="list-style-type: none">- שילוב תהליכי חשיבה רפלקטיביים כחלק בלתי נפרד מביצוע משימות.
בין אישי	<ul style="list-style-type: none">- טיפוח מיומנויות של למידה שיתופית ועבודת צוות- תרגול מיומנויות השיח- פיתוח מיומנויות של תקשורת בינאישית והעברת מסרים: פרזנטציה, דיבור בציבור, דיבייט
חושי תנועתי	<ul style="list-style-type: none">- ייצוג למידה באמצעות צבע וצורה.

הסאלה הפורייה האטווה את הפרויקט³:

מהי סמליותה של ירושלים?

הסוכיה הסרכית:

ירושלים כאבן יסוד בזהות יהודית ישראלית.

הפרויקט:

יצירה והפקה של סמל חדש לעיר ירושלים המלווה בכתיבה טיעונית.

² תפקודי לומד - משרד החינוך - המנהל הפדגוגי - אגף א' לחינוך על יסודי
³ הפדגוגיה של השאילה, מאת יורם הרפז

קיסורים לחומרי סדר

לחומר	לחורה
<u>929 הסיכום השבועי דוד מלך ישראל</u>	<u>למידה מבוססת פרויקטים</u>
<u>ירושלים של זהב – שולי נתן</u>	<u>חינוך לחשיבה (אופק פדגוגי)</u>
<u>חדשות התנ"ך: ירושלים הבירה</u>	<u>תפקודי לומד - משרד החינוך – המנהל הפדגוגי – אגף א' לחינוך על יסודי</u>
<u>בית המקדש שהוקם בסאו פאולו</u>	<u>הפדגוגיה של השאילה, מאת יורם הרפז</u>
<u>דגם ירושלים בימי בית ראשון</u>	<u>חמישה עקרונות לעיצוב סמל</u>
<u>החומה הרחבה</u>	<u>מדריך עיצוב לוגו</u>
<u>הכיבוש הבבלי וחורבן בית ראשון</u>	<u>התנ"ך מדבר אלינו, על תרומתה הייחודית של שיטת העיון בתנ"ך בדרך הסמל'</u>
<u>כיצד כבש דוד המלך את ירושלים</u>	<u>ירושלים- עיר דוד – זהר הרקוב, גליה דורון</u>
	<u>בית המקדש שהוקם בסאו פאולו</u>
	<u>929 הסיכום השבועי דוד מלך ישראל</u>

פסוקים רלוונטיים לנושא אתחול תכנית הלימודים לכיתה ה' – ו':

שמואל ב', ה', 6-7	וַיֵּלֶךְ הַמֶּלֶךְ וְאֶנְשֵׁי יְרוּשָׁלַם אֶל-הַיַּבְסִי וַיֹּשֶׁב הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר לְדָוִד לֵאמֹר לֹא-תָבֹא הַנָּהָה כִּי אִם-הַסִּירָהּ הָעָרִים וְהַפְּסָחִים לֵאמֹר לֹא-יָבֹא דָוִד הַנָּהָה: וַיִּלְכֹּד דָּוִד אֶת מִצְדַּת צִיּוֹן הִיא עִיר דָּוִד
שמואל ב', ו', 12b	"וַיֵּלֶךְ דָּוִד וַיַּעַל אֶת-אָרוֹן הָאֱלֹהִים מִבַּיִת עֶבֶד אָדָם עִיר דָּוִד בְּשִׁמְחָה"
מלכים א', ח', 1	אָז יָקָהָל שְׁלֹמֹה אֶת-זַקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-כָּל-רָאשֵׁי הַמִּטּוֹת נְשִׂאֵי הָאֲבֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל-הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה יְרוּשָׁלַם לְהַעֲלוֹת אֶת-אָרוֹן בְּרִית-יְהוָה מֵעִיר דָּוִד הִיא צִיּוֹן:
מלכים א', יא', 13	רַק אֶת-כָּל-הַמַּמְלָכָה לֹא אֶקְרָע שָׁבֻט אֶחָד אֶתֶּן לִבְנֵי לְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי וּלְמַעַן יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁר בְּחַרְתִּי:
מלכים א', י"א 36	וּלְבָנָו אֶתֶּן שָׁבֻט-אֶחָד לְמַעַן הִיֹּת-גֵּיר לְדָוִד-עַבְדִּי כָּל-הַיָּמִים לְפָנַי בְּיְרוּשָׁלַם הָעִיר אֲשֶׁר בְּחַרְתִּי לִי לְשׁוֹם שְׁמִי שֵׁם:
תהילים קכ"ב 3 - 4	יְרוּשָׁלַם הַבְּנוּיָה כְּעִיר שְׁחֻבְרָה-לָהּ יַחְדָּו: שֵׁשֶׁם עָלוּ שָׁבָטִים שָׁבָטֵי-יְהוָה עֲדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהַזְדוּת לְשֵׁם יְהוָה:

אבני הדרך בתהליך הטמירה:

- אבני הדרך בתהליך הלמידה המבוססת פרויקטים מהוות שלבים בהתפתחות של הלומד ביחס להבנותיו. כל שלב מלכד את שלושת הצירים המרכיבים את הפרויקט:
- ציר התוכן** - ציר בו נלמדים התכנים והמיומנויות.
- ציר הפרויקט** - ציר בו מפקימים את תוצרי הביניים שירכיבו בשלב הסופי את הפרויקט (התוצר הסופי).
- ציר הצגות הלמידה** - ציר בו הלומדים מציגים את הידע ואת ההבנות בכל שלב בקשר לתהליך הלמידה ובקשר לידע החדש שנרכש והשימוש בו.
- *** חשוב לציין כי כדי להציג מהלך שלם בכל אחת מאבני הדרך, יש להתייחס במקביל לשלושת הצירים וזאת לשם חיזוק הקשר ביניהם.
- *** אנו מבקשים לחדד כי בכתיבה טיעונית הקשורה בנושאים מקראיים, על התלמידים לעגן את טענתם תוך ציטוטים מן הכתובים.

אבני הדרך בתהליך הטמירה וצירי הפרויקט

ציר הצגות הלמידה (הסרכת הטמירה)	ציר הפרויקט (תוצרים הבונים את התוצר הסופי)	ציר יחירת תוכן (תכני הלימוד והמיומנויות (רזולוציה))	אבן דרך (השליבים בתהליך)
<ul style="list-style-type: none"> • בירור הידע הנדרש כדי לקידום הפרויקט. • משימת חקר סמלים בתנ"ך (סמלי שבטי ישראל, מוטיב הבגד כדוגמת המעיל בספר שמואל) 	<ul style="list-style-type: none"> • הצגת האתגר בפרויקט • חקר המושגים המרכיבים את השאלה הפורייה בדגש על המושג סמל. 	<ul style="list-style-type: none"> • הצגת הפרויקט • הצגת השאלה הפוריה • הצגת אבני הדרך בלמידה 	<u>חשיפה</u>
<p style="text-align: center;"><u>ביצוע הבנה:</u> בניית ציר התפתחותי באמצעות סמלים, מבחירתה של ירושלים בימי דוד דרך גדולתה בימי שלמה, חורבנה, וגעגועים אליה בימי הגלות</p>	<p style="text-align: center;"><u>מהו סמל?</u> מהות הסמל תפקידו של הסמל תהליך יצירת סמל</p>	<p style="text-align: center;"><u>הטקסט המקראי</u> <u>ת"ל כיתה ה':</u> שמ"ב ה'; שמ"ב ו', 9; שמ"ב ז' 1-17; <u>ת"ל כיתה ו':</u> מל"א ה', ח' תהילים קכ"ב מל"א י"א-י"ב מל"ב כ"ה 1-3, 9, 21ב' תהילים קל"ז עזרא א' 2-6⁴</p>	<u>התכנים</u>

⁴ הטקסטים מתוך מל"ב ב' כ"ה 1-3, 9, 21, תהילים קל"ז, עזרא א' 2-6 אינם בתוכנית הלימודים של החינוך היסודי אך אנו רואים אך אנו רואים בהם חינויים לקידום הבנת סימליותה של העיר ירושלים ולפיתוח התוצר הסופי.

אבני הדרך בתהליך הטמירה וצירי הפרויקט (המשק)

ציר ה3אות הטמירה (הסרכת הטמירה)	ציר הפרויקט (תוצרים הבונים את התוצר הסופי)	ציר יחירת תוכן (תכני הטיחור והמיומנויות שילמד)	אבן דרך (השלבים בתהליך)
טיוטה ראשונה של התוצר הסופי- סמל חדש לעיר ירושלים.	<u>הטקסט החזותי</u> היבטים חזותיים של סמל במטרה להעביר מסר.	<u>הטקסט החזותי</u> סמלי העיר ירושלים	
אירוע הצגת תוצרים בפני קהל רלוונטי + P.O.L -Presentation Of Learning הצגת תובנות ומסקנות אודות הלמידה.	כתיבת הטקסט המלווה את התוצר הסופי הפקת הסמל החדש	כתיבה טיעונית	<u>הפרויקט והצגתו</u>

תכנית סבודה לביצוע הכיתה

הסרות למורה	מהלך הטמירה	ס'ן היסורים	אופן זרק
<p><u>שלב א'</u> חשיפת הפרויקט: אבן דרך ראשונה בתהליך הלמידה היא חשיפה והצגת הפרויקט לתלמידים.</p> <p>קיום פעילויות מעוררות עניין לצורך חשיפת הפרויקט – נציג מצגת פעילויות חשיפה ואבני הדרך בתהליך. <u>(נספח מס' 1)</u></p>	<p><u>שלב א'</u> חשיפה לפרויקט: נחשוף את התלמידים לפרויקט באמצעות פעילויות מעוררות עניין.</p>	1	חשיפת הפרויקט לתלמידים
<p><u>שלב ב'</u> מטרת הפעילות היא הבנת משמעותה של השאלה הפורייה שהוגדרה ע"י המורה באמצעות חקר רכיביה.</p> <p>מוצעות כאן שתי דרכים אפשריות לעבודה קבוצתית זהו המקום לחזק את כללי השיח המכבד. <u>(נספח מס' 2- כללים למעגל שיח)</u> אפשרות א': חקר מושגים הכיתה תחולק לקבוצות (*** מומלץ קבוצות בנות 4 תלמידים + תלמיד המשמש כתצפיתן ומתעד את התהליך הקבוצתי. כאן ההזדמנות לחזק את כללי השיח בקבוצה. ראו נספח 2) הדיון קבוצתי על המושגים: סמל/סמליות/ירושלים יעשה באמצעות שאלות מנחות <u>(נספח מס' 3 דוג' 1,2- חקר מושג)</u> אפשרות ב': הגדרת מושגים: הלומדים מתבקשים לחקור את המושגים הנגזרים מהשאלה הפורייה <u>(נספח מס' 4- הגדרת מושג)</u></p> <p>דיווח במליאה: התצפיתן ידווח על התהליך שהתרחש בקבוצה.</p> <p>הבנת הקשר בין המושגים הנובעים מהשאלה הפורייה לבין התוצר המצופה הכרחיים לביסוס תהליך הלמידה.</p>	<p><u>שלב ב'</u> הבנת משמעותה של השאלה הפורייה.</p> <p>עבודה קבוצתית: הבנת המושגים סמל/סמליות/ירושלים המרכיבים את השאלה הפורייה . אפשרות א': חקר מושגים אפשרות ב': הגדרת מושגים.</p> <p>מליאה: דיווח הקבוצות במליאה שאלה לדיון: מהו הקשר בין השאלה הפורייה לבין התוצר המצופה בסוף התהליך?.</p>	1	

תכנית סבורה לביצוע הכיתה (הנסק)

הסרות לסורה	מהלך הטמירה	ס'ס' השיסורים	אכן דרכ
<p><u>הסמל כטקסט חזותי:</u> בשלב זה יתקיים שיח בכיתה על המושג סמל, הסמל כדרך להעברת מסרים. כמעורר עניין לדיון ישחקו התלמידים במשחק "לוגו קוויז" לצורך כך ידרשו התלמידים להוריד התלמידים את האפליקציה לטלפון הסלולארי שלהם. ניתן גם להשתמש בדף המידע "סמלים" (נספח מס' 4) מומלץ לקיים פעילות זו בשיעור אומנות בשיתוף עם המורה לאומנות. יש לנסח עקרונות לעיצוב סמל. ניתן להיעזר במידע בקישורים הבאים: חמישה עקרונות לעיצוב סמל מדריך עיצוב לוגו</p>	<p><u>הסמל כטקסט החזותי:</u> <u>שלב א':</u> משחק "לוגו קוויז" <u>דיון:</u> מהו סמל? סוגי סמלים, ולשם מה אנו זקוקים לסמלים? אמצעים חזותיים (צבע וצורה) להעברת מסרים בסמל</p>		תכנים
<p>התנ"ך מלא בסמלים⁵, מאחורי כל סמל יש משמעות. נזמן לתלמידים טקסטים מקראיים בהם ניתן להבין כיצד חפץ הופך לסמל ויוצר משמעות חדשה. (נספח מס' 5)</p>	<p><u>שלב ב': הסמל במקרא</u> עבודה קבוצתית: חקר סמלים בתנ"ך ויצירת ייצוג גרפי לאירועים מקראיים.</p>		
<p>כדי להגיע לתוצר הסופי שהינו ייצוג חזותי של משמעות, עלינו להתמקד בשלושה מוקדים: - הסמל על משמעויותיו השונות שנלמד בשלבים הקודמים - ארגון מידע על ירושלים בציר זמן מתוך טקסטים מקראיים נבחרים המציגים את ירושלים על ציר הזמן המקראי בימי בית ראשון. ציר הזמן נועד להמחיש לתלמידים את רצף האירועים מכיבוש ירושלים והעלאת הארון בימי דוד ועד שיבת ציון בימי עזרא ונחמיה. *** באבן דרך זו אנו יוצאים מנקודת הנחה כי כל הטקסטים המוצעים כאן נלמדו בכיתה. באשר לטקסטים שאינם בתכנית הלימודים, בחרנו להתמקד בפסוקים בודדים כדי לא להעמיס על הלומדים. אנו מציעים למורה לספר את הסיפור ברמה כללית כדי ליצור תמונה שלמה ולאחר מכן לאתגר את התלמידים בהתמודדות עם הטקסטים באופן עצמאי באמצעות פירושי מילים ושאלות מנחות.</p>	<p><u>שלב ג':</u> ירושלים על ציר הזמן המקראי ימי בית ראשון ועד שיבת ציון: עבודה אישית: ארגון מידע מתוך הטקסטים.</p>		

⁵ התנ"ך מדבר אלינו, על תרומתה הייחודית של שיטת העיון בתנ"ך ב'דרך הסמל'

תכנית עבודה לביצוע הכיתה (הנסק)

הערות למורה	מהלך הלמידה	מס' השיעורים	אבן דרך
<p>ג. ייצוג חזותי של המידע על ציר רצף אירועים. בשלב זה כל קבוצה תתמקד באירוע אחר על ציר הזמן ותייצג אותו באופן סמלי. נספח 6 - הוא דוגמא מוקטנת של דף צובר ידע ירושלים על ציר הזמן המקראי מומלץ לצייד את התלמידים בדף בגודל 4A ובו יצויר הייצוג הגרפי שבחרו להציג. משימה זו יכולה לשמש כמשימת הערכת אמצע לתהליך, הניתנת במהלך התהליך. בסוף שלב ניתן לתלות את הסמלים שנוצרו ע"י התלמידים כציר זמן כיתתי.</p> <p><u>רצף האירועים מרכזיים:</u> שמ"ב ה' 6-9: פעולותיו של המלך דוד עם עלייתו לשלטון על כל ישראל בדגש על כיבוש ירושלים. שמ"ב ו', 9- העלאת ארון האלוהים לירושלים. שמ"ב ז' 17-1-רצונו של דוד לבנות את המקדש ונבואת נתן, ההבטחה האלוהית לדוד על נצחיות ביתו וההנחיה כי בנו יבנה את המקדש. מל"א ה', ח' - חנוכת בית המקדש תהילים קכ"ב - חווית העולה לרגל לירושלים מל"א י"א-י"ב - פילוג הממלכה מל"ב כ"ה 1-3, 9, 21ב' - חורבן וגלות בבל תהילים קל"ז- הכמיהה לירושלים בגלות עזרא א' 2-6 - שיבת ציון</p>	<p>עבודה קבוצתית: יצירת ייצוג חזותי לטקסטים המקראיים ומיקומם על ציר הזמן.</p>	2	תכנים
<p>זהו השלב האחרון באבן דרך התכנים בשלב זה יחשפו התלמידים למקורות מידע בהם גם הטקסט המקראי ויחקרו את סמלה של העיר. עם תום שלב יוכלו התלמידים להתחיל את ביצוע הטייטה הראשונה של הפרויקט. (נספח 7)</p>	<p>שלב ד': סימלה של העיר ירושלים משימת חקר על הסמל של ירושלים באמצעות טקסט מידעי ומקראי</p>	2	

תכנית סבורה לביצוע הכיתה (הנסק)

הערות למורה	מהלך הלמידה	מס' השיעורים	אבן דרך
<p>אנו יוצאים מנקודת הנחה כי התלמידים מנוסים בכתיבה טיעונית. על כן מומלץ לנסח את המענה לשאלה הפורייה בצורה של פסקת טיעון.</p>	<p>ביצוע טיוטא ראשונה של התוצר-סמל +כתיבה טיעונית מענה לשאלה הפורייה.</p>	2	הפרויקט בהצגתו
<p>פעילות זו ניתן להיעשות כמשימת בית או כיתה על פי שיקול דעתו של המורה.</p>	<p>הפקת הסמל החדש עבור ירושלים + הסבר מרכיבי הסמל החדש ונימוק הבחירות בהם.</p>	3	
<p>מומלץ לקיים את אירוע הצגת הלמידה ביום ירושלים. באירוע זה כל ילד או קבוצה יציגו את התוצרים שלהם יחד עם הסבר על תהליך הלמידה. מצורף נספח 8 - דף משוב למבקרים בתערוכה המכיל היבטים תוכניים ופדגוגיים. בעת הכנת התלמידים לקראת התערוכה יש לשים לב שכל תלמיד מציג את הסמל על כל היבטיו, מתייחס לתהליך שעבר לאורך הפרויקט וכן לתובנות בעקבות הפרויקט. מה קורה באירוע כזה?</p> <ul style="list-style-type: none"> ● התלמידים מציגים לראווה את התוצרים שלהם ומפגינים ידע והבנה ● התלמידים מציגים רפלקציה על למידתם- על התהליך שעברו, על ההצלחות והאתגרים. ● התלמידים לומדים ומתרגלים דיבור בעל פה בפני ציבור. ● התלמידים מתקשרים עם מבוגרים ומומחים בתחום למידתם. ● התלמידים לומדים להתמודד עם שאלות בלתי צפויות. ● התלמידים זוכים להכרה והוקרה על עבודתם. <p>על פי גישת ה-PBL, אירוע הצגת התוצרים הינו אבן דרך החוגגת את הלמידה, מומלץ להזמין לאירוע זה מומחי ידע והקהילה הבית ספרית כולה. האירוע בו חוגגים את סיום הפרויקט.</p> <p>מקיימים הצגה של התוצרים בפני קהל רחב (הורים, כיתות אחרות, צוות ההוראה הרחב, אורחות ואורחים נוספים). מדובר על שיתוף הקהילה, מחוץ ומתוך בית הספר בעשייה הבית ספרית.</p> <p>התלמידים מציגים את הפרויקטים אך לא לשם ציון, נהוג לשלב אינטראקציה עם הקהל – (למשל סדנא מלווה המאפשרת את חווית התהליך, פסטיבל סרטים, מכירת רעיונות וכו').</p>	<p>הצגת הלמידה בתערוכה</p>	1	

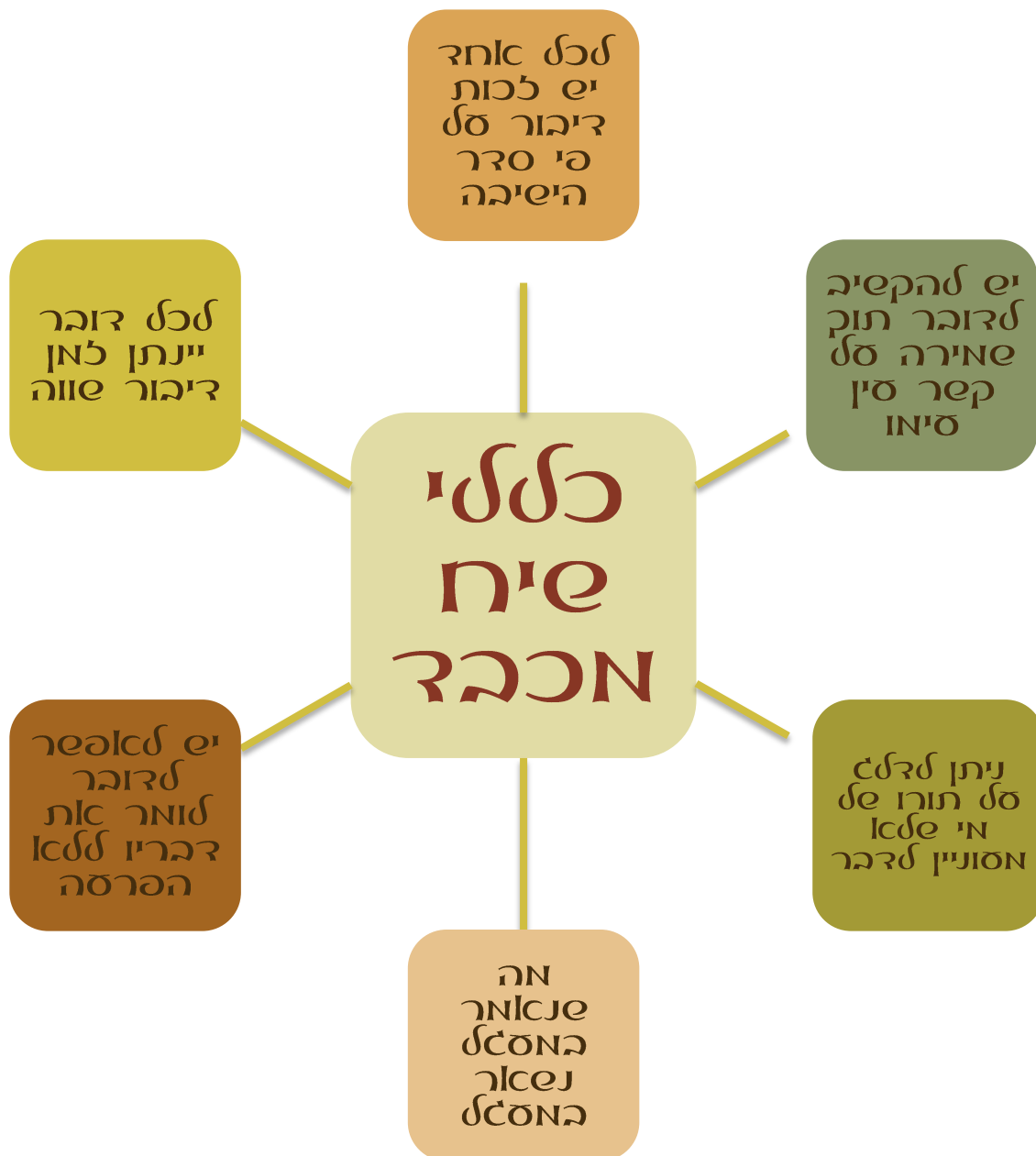
תכנית סבודה לביצוע הכיתה (הנסק)

הערות למורה	מהלך הלמידה	מס' השיעורים	אבן דרך
<p>P.O.L - הצגת הלמידה זה אירוע בו כל תלמיד מציג לחוד את התובנות שלו מהפרויקט. מפגש זה מאפשר לכל אחד התובנות על תהליכי הצמיחה ופיתוח הרגלים שלו. דרך שיחה זו, התלמיד מסכם את למידתו אל מול המחנך או מורה שהוביל את הפרויקט. כל קבוצה תשב עם המורה שלו ותנהל שיח על תהליך הלמידה, על התוצר ועל התובנות בעקבות הלמידה על ירושלים במקרא ואודות התהליך של למידה מיטבית בגישת P.B.L. (נספח מס' 9 - 11)</p>	<p>קיום שיח רפלקטיבי על התהליך, התובנות המצטברות והתוצר הסופי.</p>	1	הפרויקט והצגתו

נספח מס' 1 - מצאת חשיפה

נספח מס' 2 - כלטי שיח מכבד

⁶ לקוח מתוך : משרד החינוך והתרבות והספורט המינהל הפדגוגי אגף א' – מוסדות חינוך האגף לחינוך יסודי המחלקה לחינוך לחיים בחברה

נספח מס' 3 - חקר מושגים⁷ - חסימה קבוצתית

דוגמא מס' 1: המושג: סמליות

המשימה:

עליכם לדון במושג **סמליות** בעזרת השאלות הבאות.

חוקי השיח:

בסבב הראשון כל תלמיד שבמעגל יענה על השאלה ללא התערבות של אחרים.

בסבב השני, מוזמנים להגיב לחברים בתוך מסגרת של כבוד הדדי.

דוגמא מס' 2: המושג: ירושלים

המשימה:

עליכם לדון במושג **ירושלים** בעזרת השאלות הבאות.

חוקי השיח:

בסבב הראשון כל תלמיד שבמעגל יענה על השאלה ללא התערבות של אחרים.

בסבב השני, מוזמנים להגיב לחברים בתוך מסגרת של כבוד הדדי.

שאלות לדיון במושג סמליות:

- מה זאת סמליות?
- מה זה סמל?
- מה מייצג סמל?
- האם סמל וסמליות הן מילים נרדפות?
- האם הן משלימות אחת את השנייה?
- האם כל ציור הוא סמל?
- האם יש סמלים ללא ציור?
- האם לכל סמל יש משמעות?
- האם סמל הוא דבר מוחשי או מופשט?
- לכל סמל יש רעיון שעומד מאחוריו?
- מה סמל מסמל?
- האם כל הסמלים הם אוניברסליים?
- סמל הוא סימן מוסכם?
- מי מחליט מהי משמעות של סמל?

שאלות לדיון במושג ירושלים:

- מה פרוש המילה ירושלים?
- אלו מילים מסתרות מאחורי המילה ירושלים?
- מה מייצגת המילה ירושלים?
- האם לירושלים יש שמות נרדפים?
- האם מאחורי השם ירושלים יש רעיון שמסתתר?
- האם כל דת מתחברת לירושלים?
- האם לירושלים יש משמעות?
- האם ירושלים היא מוחשית או מופשטת?
- האם ירושלים היא אוניברסלית?
- למה ירושלים חשובה כל כך?
- מי מחליט מהי משמעות של ירושלים?

⁷ משימה זו נכתבה בהשראת מודל. חקר ערכים של ג. מטיוס המופיע במאמרו:

Gareth Mathhews ,Concept formationand Moral Development "in James Russell(ed.),Philosophical Perspectives in Developmental Psychology,Oxford,pp.175 - 190

שינה קבוצתית

עליכם לחקור את המושגים "סמליות", "ירושלים" הנכללים, מתוך הסאלה הפורייה.

עברו על פי ההנחיות:

הגדרה מילונית

- א. חפשו במילון את המושגים "סמליות", "ירושלים".
ב. העתיקו את ההגדרה במקומות המתאימים.

סמליות:

ירושלים:

הגדרת המושגים מתוך מקורות מידע שונים:

- א. חפשו במקורות מידע שונים (אנציקלופדיה, אתרים באינטרנט) את המושגים.
ב. נסחו בעזרת מקורות המידע הגדרה מורחבת של המושגים "סמליות" ו"ירושלים".

סמליות:

ירושלים:

הגדרה אישית של המושגים:

- הסבירו בלשונכם את המושגים "סמליות" ו"ירושלים".

סמליות:

ירושלים:

הקשר בין השאלה הפורייה למושגים:

- כתבו מהו הקשר בין המושגים "סמליות" ו"ירושלים" לבין השאלה הפורייה "מהי הסמליות של ירושלים?" ולתוצר המצופה, הפקת סמל חדש עבור ירושלים? :

מהו סמל?

סמל הוא ציור, תמונה או חפץ המביעים רעיון מסוים, או המתארים משהו אופייני בפעולתו של מוסד או מפעל מסוים.

הסמל הוא משהו מוחשי (משהו שאפשר לראות אותו או לגעת בו), המציין רעיון שאינו נתפס בחושים (רעיון מופשט).

לדוגמה:

• **מנורה עטורה עלי זית** היא סמל מדינת ישראל.

• **גביע** הוא סמל לניצחון בספורט.

• **מגן דוד** הוא סמל היהודים.

• **עלה זית** הוא סמל השלום.

• **צלב** הוא סמל הנוצרים.

סוגי סמלים:

יש סמלים שצורתם דומה במשהו לעניין שהם מסמלים, כגון: הצלמית של המדפסת בסרגל הכלים במחשב, מצינת פעולת הדפסה.

לסמלים כאלה אפשר לקרוא **סמלי תמונה**.

אך יש סמלים שאין בהם דמיון או קשר הגיוני לעניין שהם מסמלים, כמו הסמל מגן דוד.

לסמלים כאלה נוכל לקרוא **סמלים שרירותיים**.

לשם מה אנו זקוקים לסמלים?

הסמלים עוזרים לנו להתמצא במהירות וביעילות בסביבתנו.

בתחנות רכבת ואוטובוס, במרכזי קניות, במוסדות ציבור יש שלטים, ועליהם מצוירות תמונות שונות.

אלה הם סמלי תמונה, המוקרים לנו מידע חשוב לשימושנו: איך לנהוג בכביש, היכן יש שירותים

ועוד.

תמונות אלה יכולים להבין גם אנשים מארצות שונות, שאינם מדברים בשפת המקום.

יצרני הבגדים נוהגים להצמיד לכל בגד תווית, שעליה מצוירים סמלים שונים.

הסמלים האלה הם סמלים מסכמים, המסמלים הוראות כביסה של הבגד, הוראות גיהוץ ועוד. בתווית

הקטנה המחברת לבגד אין מקום לכתיבת הוראות במשפטים שלמים, ולכן משתמשים היצרנים

בסמל לשם קיצור.

כדי שסמל יעביר את המשמעות הרצויה, הוא צריך להיות סמל מסכם,

כלומר הציור והפירוש שלו צריכים להיות ידועים ומקבלים בציבור.

⁸ ערוך על פי: "כלומר" - רינה בן שחר, הוצאת מסדה.

נספח מס' 5 - משימת חקר סמלים במקרא

התנ"ך מלא בסמלים, מאחורי כל סמל יש ממשות. נילכר בסמלים סאתם מכירים ונבין מהי ממשות הסמל.

משימה:

- א. בחרו אחר מהטקטים הבאים :
 - שמ"א טו 27 - 28
 - שמ"א י"ח 4
- ב. קראו את הפסוקים מהתנ"ך ספ"י מראה המקום.
- ג. נסחו מהי ממשות הסמל בפסוקים שקראתם.
- ד. ציירו את הסמל בדגש על הממשות הסולה מהפסוקים.

נספח מס' 6 - דף צובר ידע ירושלים על פי רצף אירועים מרכזיים
במקרא בימי בית ראשון ועד שיבת ציון⁹

דף זה, יסייע לכם לארגן את המידע שרכשתם בטקסטים השונים, עפ"י רצף האירועים המקראיים ויאפשר לכם לראות "תמונה" של השתלשלות האירועים, מראש כיבושה של העיר ירושלים בימי דוד ועד שיבת ציון בתקופת שלרא ונחמיה.

קראו את הטקסטים מתוך ספר התנ"ך והשלימו את הטבלה עפ"י ההנחיות.

קראו את המקור המקראי	שמ"ב ה' 6-9	שמ"ב ו', 9	שמ"ב ז' 1-17	מל"א ה', 8 תהילים קכ"ב	מל"א י"א - י"ב	מל"ב כ"ה 1-3, 9, 21	תהילים קל"ז	עזרא א' 2 - 6
רשמו בקצרה את האירוע/הנושא המופיע בפסוקים								
בטאו את האירוע/הנושא שבפסוקים באמצעות צבע ובצורה								

⁹ דוגמא מוקטנת של דף ארגון המידע

נספח 7 - משימת חקר סמל העיר ירושלים

במשימה זו נכיר את סימלה של העיר ירושלים ונלמד על מקורם של מרכיבי הסמל באמצעות קריאה בספר התנ"ך המלא ומידע מהוויקיפדיה.

א. לפניכם סמל העיר ירושלים- התבוננו ופרטו את מרכיביו של הסמל.

- כמה מרכיבים אתם מזהים?

- ציינו את מרכיבי הסמל.

- מה מסמל לדעתכם כל אחד מהמרכיבים בסמל?

ב. קראו את דף המידע שלפניכם אמתו את תשובותיכם לסעיף א'.

ג. חקרו על מרכיבי הסמל באמצעות טקסטים מקראיים במשימות בטבלה.

ב. סמל העיר ירושלים – מידע לתלמיד¹⁰

לאחר קום המדינה עלה הצורך בסמל חדש לעיר. בשנת 1949, בעקבות יוזמתו של ראש העיר דאז גרשון אגרון פרסמה "ועדת הסמל" של עיריית ירושלים מרכז שכלל תחרות בין מעצבים, לפי כללים שקבעה הוועדה. ההנחיות למעצבים היו כלליות, וקבעו כי הסמל צריך לשקף את הרעיונות "ירושלים כעיר השלום" או "אם אשכח ירושלים" או שניהם כאחד. נקבע כי העיצובים יוגשו כשרטוטים בשחור-לבן, וכי לא ייכללו בהם מבנים עתיקים "המכונים בשמות מסורתיים ללא הצדקה" (נראה שהייתה כאן כוונה למנוע שימוש במגדל דוד כמוטיב מרכזי בסמל). כמו כן נקבע שאם יצורף מוטו לסמל הוא יופיע מחוץ לו, ולא ישולב בתוכו. לוועדה הוגשו הצעות רבות, והדיונים עליהן נמשכו כמה חודשים. ההצעות הנבחרות נשלחו בחזרה למעצבים לשם תיקונים. בסופו של דבר נבחרה הצעתה של "אגודת הציירים הירושלמים לגרפיקה שימושית", שם שמאחוריו ניצבו המעצבים אליהו קורן, פרנצ'סקה ברוך, עמנואל גראו, איתמר דוד, עלי גרוס וצבי נרקיס. הסמל שנקבע בסופו של דבר, אושר ב-20 בפברואר 1949 וכולל שלושה מרכיבים:

אריה שואג – מוצג בתנ"ך כסמלו של שבט יהודה ("גור אריה יהודה") ויותר מאוחר גם כסמלה של ממלכת יהודה, שבירתה הייתה ירושלים. בנוסף המסורת היהודית מתארת את בית המקדש כמבנה שנבנה בצורת אריה (במבט על) ועל כן קרוי גם בשם 'אריאל'. האריה מהווה סמל נפוץ של בתי מלוכה וממלכות ברחבי העולם, מכיוון שהאריה נחשב כ"מלך החיות" ועל כן נוכחותו מסמלת גבורה, אומץ, כוח ומלכות. האריה הוא גם אחד הסמלים היהודיים השכיחים ביותר בעיטור בתי כנסת ותשמישי קדושה. בסמל, האריה הזקוף, העומד על שתי רגליו האחוריות (Rampant), מתואר כמעין שומר של החומות הנמצאות מאחוריו.

חומות ירושלים – מאחורי האריה. מסמלים הן את חומת העיר העתיקה ואת אבני הכותל המערבי. ניתן לראות באבני החומה אבנים גדולות למטה ואבנים קטנות יותר למעלה, בצורה המאפיינת את הכותל המערבי. זאת אף שהעיר העתיקה נמצאה בשליטת ירדן בעת קביעת הסמל.

עלי הזית – מסמלים שלום וגם את עצי הזית הנפוצים באזור העיר. האריה משמש כיום גם כסמלה של העיר ולא רק של העירייה. רוב סמלי קבוצות הספורט הגדולות בירושלים מכילים אריה, והאריה משמש גם ארגונים ירושלמיים אחרים.

¹⁰ לקוח מתוך: ויקיפדיה, סמל העיר ירושלים

נספח 7 - משימת חקר סמל העיר ירושלים (המשק)

חקר מרכיבי הסמל כאמצעים טקסטים מקראיים
סמל העיר ירושלים מורכב משלושה סמלים המופיעים בתנ"ך.

קראו את המקורות המקראיים וסגרו ספרי ההנחיות.

הסמל: אריה שואג

א. קראו בתנ"ך את המקורות הבאים:

- בראשית, מ"ט 8 - 12

- שמואל א', י"ז, ל"ד (אני לא בטוחה)

ב. העתיקו פסוק רלוונטי שמתייחס לאריה ולקשר לירושלים.

ג. הסבירו את הפסוק.

ד. כיצד המידע המופיע בתנ"ך בא לידי ביטוי בסמל העיר ירושלים.

ה. הציעו ציור אחר לאריה אשר מסמל את ירושלים, בהשראת הכתוב במקורות שקראתם.

הסמל: חומות ירושלים

א. קראו בתנ"ך את המקור הבא:

- שמואל ב', ה', פסוקים 4 - 9

ב. צפו בסרטונים הבאים:

- דגם ירושלים בימי בית ראשון

- החומה הרחבה

ג. ענו על השאלות הבאות:

- איזה מידע ניתן להפיק מהסרטונים לגבי חומת ירושלים?

- כיצד המידע המופיע בסרטון בא לידי ביטוי בסמל העיר ירושלים.

- הציעו ציור אחר לחומה אשר מסמלת את ירושלים.

הסמל: ענפי הזית

א. קראו בתנ"ך מלא את המקור הבא:

- בראשית ח' פס' 11

ב. העתיקו פסוק רלוונטי שמתייחס לעלי הזית והסבירו אותו.

ד. כיצד המידע המופיע בתנ"ך בא לידי ביטוי בסמל העיר ירושלים.

ה. כיצד ענפי הזית שבסיפור המבול מתקשר לסמל העיר?

ו. הציעו ציור אחר לאריה אשר מסמל את ירושלים, בהשראת הכתוב במקורות שקראתם.

נספח 8: מחוון הסרכת הפרויקט

סקט הרכיב ¹¹		כטל לטא	חטקי	איטבי	פירוט הרכיב	הרכיב
60%					האם יש בסמל היבטים מתחום התנ"ך?	הסמל/התוצר
					האם יש בסמל היבטים מתחום ההיסטוריה של ירושלים?	
					שלושה מאפיינים (לפחות) של ירושלים, המיוצגים בסמל	
					בחירת הצבעים משקפת את המציאות	
					במידה ויש כיתוב – הכיתוב מצביע על מאפייני ירושלים או מהותה	
					הפריטים שנבחרו, משקפים את מאפייני ירושלים	
					הקומפוזיציה (ארגון הפריטים בסמל והיחסים ביניהם) מבטאת נכונה את המאפיינים של ירושלים	
				הסמל אסתטי – נקי ונעים למראה		
40%					ההגנה על התוצר עומדת בכללי הכתיבה הטעונית	כתיבה טעונית ¹²

¹¹ בחרנו שלא לציין משקל כל תת רכיב על מנת לאפשר לכל מורה לקבוע את הציון עפ"י שיקול דעתו.
¹² מצ"ב מחוון לכתיבה טעונית לשימוש המורה.

נספח מס' 9: מחוון לכתיבה טקסט טיסון

מסקל הרכיב	מדדי ביצוע		פירוט הרכיב	הרכיב
	חסר	חלקי		
			הצגת הנושא	תוכן
			הבעת עמדה תומכת או מתנגדת	
			הצגת שני נימוקים מבוססים	
			פתיח	מבנה
			טענה	
			נימוקים, הסבר ודוגמאות	
			הפרכת הטענה	
			מסקנה	
			שימוש באוצר מילים הולם	לשון
			שימוש בסימני פיסוק	
			שימוש במילות קישור	
			כתיב תקין	
			ניסוח ברור מבחינה רעיונית ותחבירית.	
			הגשה בזמן	ויסות עצמי

נספח 10: דף ביקור בתערוכת סמטי ירושלים

שלום רב,

אנו מודים על השתתפותכם באירוע הצגת תוצרים ומבקשים מכם למלא את דף מסובל.

חסוב שהמסובל יהיה מקדם, אדיב ובונה.

בברכה,
תלמידי כיתות ו' והמורים.

שם התלמיד: _____ ענף הצגת התלמיד: _____

סיור בתערוכת סמטי ירושלים

3 ימינו שלווה סמטים עליהם הסתכלתם ומסתם הסבר בתערוכה והשלימו את הטבלה הבאה.

מה הבנתם מתוך ההסברים שקיבלתם?	מה למדתם בתחנה הזאת?	הסמל ושם התלמיד המציג
<hr/> <hr/> <hr/>	<hr/> <hr/> <hr/>	<hr/>
<hr/> <hr/> <hr/>	<hr/> <hr/> <hr/>	<hr/>
<hr/> <hr/> <hr/>	<hr/> <hr/> <hr/>	<hr/>

התרשמו מהתערוכה וענו על השאלה הבאה:
מהי הסמליות של ירושלים? רשמו את תשובתכם.

נא ציינו את הערכתכם לגבי הצגת הלמידה -1 : הנמוך ביותר -5, הגבוה ביותר

רציתי להאיר...	ציון למדד					פירוט המדד	מדד ההערכה
	5	4	3	2	1		
						באיזו מידה קיבלת תשובה על השאלה "מהי הסמליות של ירושלים?"	"שאלה פורייה"
						באיזו מידה תארו המציגים את התהליך?	תהליך העבודה
						באיזו מידה הסבירו המציגים מה למדו על המושגים (ירושלים, סמל וסמליות)	תכנים ומושגים
						באיזו מידה המציגים הסבירו על סוגי סמלים שמוצגים בתערוכה?	

רשמו לפחות שני דברים משמעותיים שלמדתם במהלך הצגת הלמידה

תודה על שיתוף הפעולה!

שאלות לשיח הרפלקטיבי

1. פרטו ידע חדש שלמדתם בפרויקט - ומדוע הוא משמעותי בסיניכם

2. בחרו בשתי שאלות וענו עליהן באופן מפורט:

א. מה למדתם על עצמכם במהלך הפרויקט?

ב. האם קרה לכם משהו חיובי תוך כדי הפרויקט?

ג. האם גיליתם בעצמכם דברים חדשים במהלך הפרויקט?

ד. האם למדתם לעשות משהו חדש תוך כדי ביצוע הפרויקט?

ה. ציינו דבר שהיה לכם קשה ולא הצלחתם להתמודד איתו

במהלך הפרויקט.

ו. ציינו דבר שהיה לכם קשה והצלחתם להתמודד איתו.

מה סלר לכם להתמודד?